

פרשת עקב

בָּקַל לְבַבְכֶם וּבָקַל נַפְשְׁכֶם - מדוע לא נכתב 'בכל מאדכם' ? (יא, יג)

בפרשה הקודמת כתוב בנוסף ל'בָּקַל לְבַבְכֶם וּבָקַל נַפְשְׁכֶם' (דברים ו'). גם 'וּבָקַל מְאֹדְךָ' ואילו כאן אמר הכתוב: 'בָּקַל לְבַבְכֶם וּבָקַל נַפְשְׁכֶם' ולא הזכיר עוד הכתוב 'ובכל מאדכם' והדבר אומר דרשני! נאמר על כך במפרשים טעמים רבים ונביא כאן מקצתם.

ראשית כל, יש להעתיק בזה את לשון המדרש 'תנחומא' בפרשת 'נח' ואלו דבריו: 'לא קבלו ישראל את התורה, עד שכפה עליהם הקב"ה הר כגיגית. ולא על התורה שבכתב כפה עליהם את ההר, שכבר ענו כולם ואמרו: 'נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע' ('שמות כד) שאין בה יגיעה וצער והיא מעט, אלא אמר להן, על התורה שבעל פה שיש בה דקדוקי מצוות, קלות וחמורות והיא 'עֵזָה כְּמֹת' ו'קִשָּׁה כְּשֹׂאֵל' קנאתה ואין לומד אותה, אלא מי שאוהב הקב"ה, בכל לבו, נפשו ומאדו, שנאמר: 'וְאֶהְיֶה אִתְּךָ אֶלְקִיךָ בָּקַל לְבַבְךָ וּבָקַל נַפְשְׁךָ וּבָקַל מְאֹדְךָ'. ובפרשה שניה כתוב: 'בָּקַל לְבַבְכֶם וּבָקַל נַפְשְׁכֶם' ולא כתב 'ובכל מאדכם', ללמדך; שכל מי שאוהב עושר ותענוג, אינו יכול ללמוד תורה שבעל פה, שיש בה צער גדול ונידוד שינה. ויש מבלה ומנבל עצמו עליה. לפיכך, מתן שכרה לעולם הבא, שנאמר: 'הַעֵם הַהֲלֹכִים בְּחֻשָּׁךְ כִּי אֵין אֹר' (ישעיה ט). הוא האור שנברא ביום ראשון וגנזו לעמלי תורה שבעל פה, ביום ובלילה.'

ה'אור החיים' הקדוש כותב לבאר בזה: לפי שאחז"ל: ש'וּבָקַל מְאֹדְךָ' הכונה: בכל ממונך. ואף שכבר אמר 'וּבָקַל נַפְשְׁךָ' ואם את נפשו הוא מוסר, ממונו לא כל שכן?! אלא שאחז"ל במסכת 'ברכות' (נד.): 'יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו. לכך נאמר: 'וּבָקַל מְאֹדְךָ'.'

ומעתה הדבר מבואר: שהפרשה הקודמת כיון שנאמרה בלשון יחיד, יכול להיות שימצא יחיד, שיהיה ממונו חביב עליו מנפשו וכלפיו אמרה התורה: 'וּבָקַל מְאֹדְךָ' אף אחר שכבר אמרה: 'וּבָקַל נַפְשְׁךָ'. אבל הפרשה שלפנינו, מדברת לרבים ומן הנמנע הוא שיהיה להם ממונם חביב מנפשם, כי 'כֹּל אֲנָשׁ לְאִישׁ יִתֵּן בְּעַד נַפְשׁוֹ' ('איוב ב'). ולכן אומר: 'וּבָקַל נַפְשְׁכֶם' ולבד נדע ק'ו' ל'בכל מאדכם' היינו: הממון.

בספר 'קַרְן אֹרֶה' למסכת 'ברכות' כתב ביאור אחר והוא: לפי שפרשת 'שְׁמַע' נאמרה על אהבת הקב"ה וזה מחויב הוא, בכל מדה שימדוד לאדם, אבל בפרשת 'וְהָיָה אִם שָׁמַע' מיירי בתפילה ושאלת צרכיו, על כן לא נאמר 'ובכל מאדכם', כי זהו בכלל שאלת צרכיו, להושיעו ממדה רעה, למדה טובה.

טעם נוסף מצינו בספר 'טעמי המנהגים': לפי שהפרשה השניה מדברת בעול מצוות, לכן אין שייך לומר 'ובכל מאדכם', שהרי ההלכה היא: שאין אדם מחויב להוציא כל ממונו לקיום המצוה, אלא עד חומש ושליש. אבל פרשה הראשונה, הרי היא מדברת באמונת ה' וקבלת עול מלכותו. נמצא; שאי קיומה הוא עבירת 'לא תעשה', שבה חייב האדם להוציא כל ממונו, בכדי שלא לעבור בלא תעשה, לכך מתאים להיאמר בו: 'בָּקַל מְאֹדְךָ' היינו: בכל ממונך.

תירוץ אחר מתרץ הרב יוסף ענגיל (בגליוני הש"ס על שבת דף מב ובשו"ת בן פורת חלק ב סימן י), שאצל ציבור, הקרבת ממון והפסדו הם בגדר סכנת נפשות ממש (כי ציבור המוסר את ממונו נתון לסכנה), וממילא כבר כלול הדבר ב'בכל נפשכם'.

*

מקור: אוסף אחרונים

פרשת עקב